

D • N

3/2 1950

”Intet land kan ensamt motstå”

”Intet (nordiskt) land kan ensamt motstå ett stormaktsangrepp, utan behöver hjälp om det angrips”, yttrade statsministern den 16 februari 1949, sedan förhandlingarna om ett nordiskt försvarsförbund brutit samman. Han tillade att denna slutsats, som dragits av den skandinaviska försvarskommittén, var ”ingen ny och epokgörande sak”; tvärtom hade det inte ”på de sista hundra åren funnits någon svensk politiker eller militär i ansvarig ställning” som hyst en annan mening. Försvarsministern betygade riktigheten av detta uttalande. ”Det har fastslagits vad vi visste förut, att vi i Sverige inte heller kan reda oss ensamma, och det är väl en ganska gammal sanning, som också statsministern framhöll i morse, att en liten stat kan inte tänka sig att över huvud taget vara utan bundsförvanter om man skall kunna klara sig. Att konstatera detta är ju att slå in öppna dörrar.”

Förvisso har de båda ministrarna rätt. De slår blott fast vad varje människa vet. Var och en förstår att Sverige blott under kort tid kan reda sig, kan behålla någon del av landet fritt, om det angrips av en stormakt, av Ryssland, och inte får hjälp utifrån.

Det har tidigare inte heller ansetts ogrundligt att civila eller militära svenskar uttalar den sanning som dessa ministrar anser lika självklar som gammal. ”Våra försvarsförberedelser i fred och vår strategi i krig måste vara sådana att förutsättningar skapas för att erhålla militärt understöd”, skrev överbefälhavaren i sitt försvarsförslag 1947. Försvarskommittén instämde helt och betonade att ”våra personella och ekonomiska resurser sätter en gräns för våra möjligheter att bygga upp ett försvar, som utan bistånd utifrån skulle kunna på längre sikt hålla stånd mot en angripande stormakt”. En rad särskilda yttranden var fogade till kommittébetänkandet, men i intet bestreds kom-

mitténs uttalanden på denna punkt. Ingen civil, ingen militär har sagt emot. Låt oss alltså betrakta sanningen som fastslagen.

*

Men vi är alla väl medvetna om att denna sanning, ehuru fortfarande obestridd, inte längre anses lämplig. Den hör till de sanningar som man vill gömma undan, vill glömma bort. Då en av försvarets chefer påminner om sanningens existens sägs det att han pratar politik, och det får en militär inte göra. Då en liten del av sanningen, nämligen att vi behöver materiell utifrån för att ordna våra egna försvarsanstalter, offentligt erkänns, sker det i förbigående i motiveringen till ett anslagskrav inom handelsdepartementet. I stället för sanningen om vårt ofrånkomliga behov av hjälp utifrån skjuter man fram en annan sanning, en annan självklarhet, nämligen att vi själva bör göra vårt bästa. Den ena sanningen skall skylla den andra. Det har gått så långt att en annan av försvarets chefer för att skydda sig mot de angrepp som den otillättna sanningens uttalande medför säger att vi icke skall ”lita på främmande hjälp”. Vi klarar oss inte utan främmande hjälp, det vet han, men om vi säger oss inte lita på den hjälpen, märks knappast den otillättna sanningen. Snart står de korrekta inläggen på nivån: ”Bra karl reder sig själv.” Då är den otillättna sanningen alldeles borta ur leken.

Den allmänna förklaringen till att en sanning sjunkit så starkt i värde på kort tid ligger inte i att den blivit alltför banal. En sådan granntyckthet behöver inte befaras. Den ligger däri att den blivit farlig, farlig för de styrande och den politik de driver. Det förstod statsrådet Vougt redan då han gjorde sitt nyss citerade uttalande. I militära sammanhang kunde sanningen få passera, framhöll han, men den lämpade sig inte för vanligt enkelt folk: ”Det här ligger på det mi-

litära övervägandeplanet, men den svenska nationen kan inte leva i en atmosfär där den väsentliga synpunkten för försvaret är den att vi inte kan reda oss själva.” Ett år senare passas sanningen inte ens ”på det militära övervägandeplanet”, i varje fall får den inte utsägas av militärer.

Varför har sanningen blivit farlig och obehaglig? I första rummet därför att en regering som förklarar hjälp nödvändig, men fördömer varje försök, varje förberedelse att få hjälp, har svårt att försvara så till synes

oförenliga ståndpunkter; motiveringen blir i varje fall för ingående, för besvärlig, och det är skönt att slippa det. Men lika starkt och lika aktuellt är säkerligen ett annat skäl. Alltmer uppenbart blir att vårt behov av hjälp i förening med vår vägran att ordna hjälp framtvingar en planering av det svenska försvaret vid angrepp som för menige man måste te sig motbjudande. Det är en rysk okkupation av stora delar av Sverige som man räknar med som priset för vår neutralitetspolitik.